

Lasa eta Zabala bahitu

zituzteneko 12. urteurrena

■ Bihar, urriak 16, hamabi urte beteko dira Joxean Lasa eta Joxi Zabala bahitu zituztela. Baionako karriketan agurtu zituzten larunbat gau hartan Joxeanen anai-arrebek, ohi baino bisita luzeago baten ondoren. 11 urtetan ez zen gehiago beraien berririk izan, joan den martxoan beren gorpuzkinak —hil arte torturatu zituzten seinaleekin—

Alacanten agertu ziren arte. GALen lehen biktimak izan ziren, eta egileak atxilotu ez dituzten arren, GAL tramaren auzirik polemikoena bihurtu da. Bien bizitza laburra, baina urteetako senideen pentsamendu eta susmoak ekarri dizkigute gogora Edurne Zabalak eta Miguel Mari Lasak. «Orain gure susmoak egiaztatu egin dira» diote. ■

GALen lehenengo biktimak

Joxi Zabala eta Joxean Lasa orain 12 urte bahitu zituzten Baionako karriketan

PANTXIKE AGIRRE / TOLOSA

Ipar Euskal Herriko errefuxiatuen artean inork ez zuen GALen berririk Joxean Lasa eta Joxi Zabala desagertu zirenean, baina gertaera horren ondotik guda zikina guztien pentsamenduan zegoen. Gerora, GAL siglekin gauzatu zen.

Joxi eta Joxean ez ziren guda zikinaren beldur bizi izan, eta bizimodu alaia zeramaten Baionan. Horren lekuko da Edurne Zabalak Tolosan egindako zitara ekarri zuen argazkia. Bahituak izan baino bederatzigutxi lehenago Maritxu Kajoi ospatu zuten Iparraldeko lagunekin eta errefuxiatuekin. Argazkian, Joxiri eta Joxeani hartutakoa azkena ziurrenik, Ramon Oñederra 'Kattu' errefuxiatua ere ageri da. Kattu bi hilabete geroago —1983ko abenduaren 20an— hil zuen GALEk Baionako Kaletania ostatuan. Argazkia orain egun gutxi iritsi da Zabalarrengana eta, hori dela eta, Miguel Mari Lasari ekarri zion, kopia atera zezan.

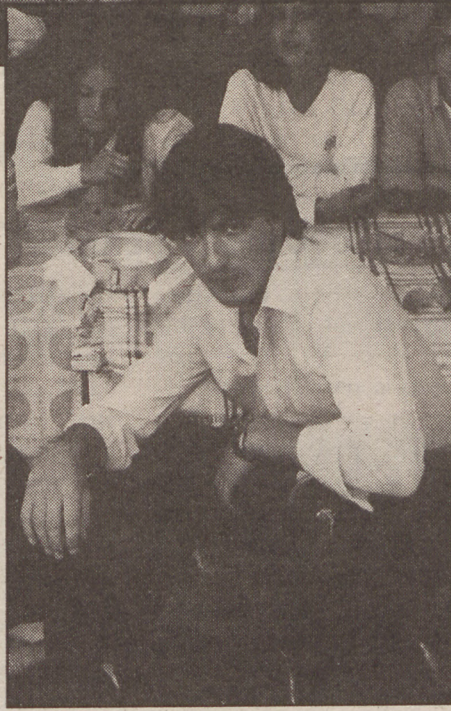
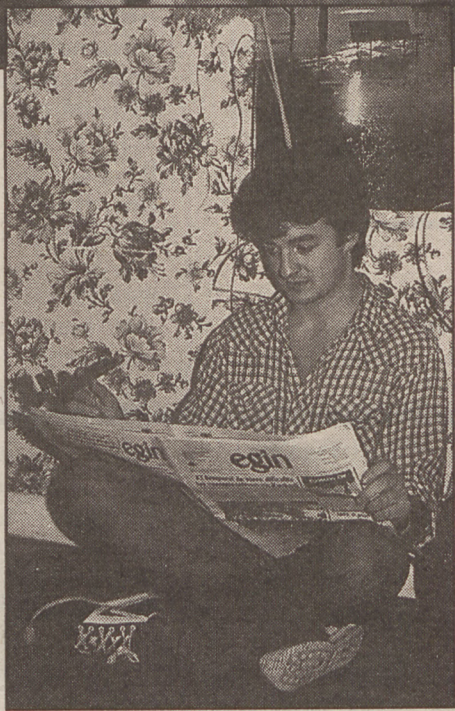
«Garai haietan oso giro ona zuten Iparraldean», gogoratu zuen orduan Miguel Marik: «Pozik ikusten genituen. Nik beti esan dut gauza batek lagundu digula asko guzti hau aurrera eramaten: behin ere ez genituela ikusi zalantzan, atzera begira, zertan sartu ote ginen galdezka. Bazekiten non zeuden, eta ideiak argi zituzten».

1981ean, Joxik 19 urte eta Joxeanek 18 zituztela, Tolosa eta Aldaba-Txiki beren jaioterriak utzi eta ihes egin zuten Iparraldera. Paperak egokitu zituzten arte, sei hilabetetan, ez zuten senideekin harremanik izan. Gerora, askotan joaten ziren bisitan; txandaka beti, anai-arreba asko baitira. Desagertu ziren egunean bertan, Miguel Mari Lasa beraiekin izan zen. «Normalean, elkarrekin bazkaldu eta etorri egiten ginen, baina egun hartan gaurera arte gelditu ginen. Afaldu eta pote bat hartu genuen Baiona Tipian. Gero, Marianok, beste errefuxiatu batek, bere autoko giltzak bota zizkien Joxiri eta Joxeani etxeko leihotik. Giltzak eskuetan zituztela, gaueko 11.30etan, guk han utzi genituen», gogoratu zuen.

Marianok askotan uzten zien autoa asteburuetan herri bateko

Joxeanek eta Joxik Maritxu Kajoi ospatu zuten bahituak izan baino egun gutxi lehenago (zutik, lehena eta hirugarrena). Makurturik, geroago hil zuten Ramon Oñederra errefuxiatua.

edo besteko festetara joateko, baina astelehenean itzultzeko konpromezuarekin. Aldi hartan, ordea, ez zizkieten giltzak itzuli, eta gero ohartu ziren autoa hartu ere ez zutela egin.

Beste detaile bat ekarri du gogora Joxeanen anaiak: «Arratsalde hartan R-12 auto bat ikusi zuten inguruneetan eta arduratu egin ziren. Ordurako susmo txarrak hartzen hasiak ziren, bazekitelako goardia zibilak zebiltzala han azkenaldian». «Niri errefuxiatu batek esan zidan Intxaurrondoko goardia zibil bat ikusi zutela Baionan», gaineratu zuen Edurne Zabalak, «soinean

zeraman pistola seinalatu omen zion».

Hurrengo asteartean iritsi zitzaizen familiei notizia, Joxi eta Joxean ez zirela agertzen. «Nik kalean jakin nuen, errefuxiatu baten anaiak esan zidan. Lehen unean zera pentsatu nuen: torturatuko dituzte, dakitena esango dute, eta libre utziko dituzte», azaldu zuen Edurnek.

Lasatarrei Iparraldetik hots egin zieten telefonoz ez zirela azaltzen esanez. «Nik berehala esan nuen ez genituela gehiago ikusiko. Hori sartu zitzaidan buruan eta hori izan dut urte guzti hauetan, ez nuen inolako espe-

rantzarik. Etxean, jakina, ez zegoen hori esaterik», zioen Miguel Marik.

Lehenengo salaketa Baionan jarri zuten. «Aurpegira egin ziguten barre poliziek, haiek bazekiten zerbait martxan jarria zegoela». Gorpuen bila miaketa bakarra egin zen; Akizeko pagadi batean zeudela zioen deia jaso eta hara joan ziren, «batere esperantzarik gabe».

Joan den martxoan gorpuk agertu eta ikerketak berriro hasi ziren. Horren ondotik kaleratzen ari diren informazioak ikusita, orduko susmoak «argi» dituzte. «Lehenengo momentutik

pentsatu genuen Goardia Zibila atzean zegoela. Larretxea bahitzeko saioa izan eta gero, garbiago zegoen gainera. Amedoren kontuarekin nahastu ere egin gintuzten, eta urteetan ibili ginen Ibardinen zeudela pentsatuz. Orain izenak ateratzen hasten direnean, nik neure buruari esaten diot garai haietan errudun ikusten nituela nik pertsona horiek», azaldu du Edurne Zabalak.

Minduta agertzen dira duela hamabi urte salaketarik ez zegoelako instituzio eta alderdien aldetik. «Ezer ez zekitela zioten, baina orain ikusten da bazekitela eta estali nahi izan zutela. Garai-koetxearekin izan ginen lehen-dakari zela. Ertzaintzak aurkitutako Amedoren maletinari buruz Barrionuevok ez zekiela ezer eta Retolazari galdetuko ziola, besterik ez zigun esan. Setienekin izan ginen arren, jendaurrean ez zuen salatu».

Hori, eta «hainbeste denbora aztarna txikiaren atzetik ibiltzea» izan da gogorrena beraien zat. Justizia eskatu zuten Lasa eta Zabala familiek gorpuzkinak agertu ondoren, baina «Espainiako Gobernutik hasi eta hemen isildu den jenderaino helduta, gehiegi daude nahastuta benetako Justizia izateko», uste dute. Tolosako hilerriko gertaerak eta Eusko Legebiltzarrean eman zieten erantzuna ere gogoan dute. «Gurekin izan dena hasieratik izan da, eta egurtu gaituenak hasieratik bukaerara egurtu gaitu», uste du Miguel Mari Lasak.

Joxik eta Joxeanek denbora gutxi zeramaten ETAn, 1981ean Tolosako banketxe batean lapurreta egiten saiatu eta komandokide bat atxilotu zutenean. Iñigo Alonso zen atxilotua. «Larrialdiak denok pasatu genituen, baina lasaitasun handia izan zen biek muga pasa zutela jakitea», azaldu zuen EGUNKARIArekin izandako solasaldian. «Ikaragarri aktiboak ziren; asko mugitzen ziren eta jende asko ezagutzen zuten. Bien arteko harremana berezia zen gainera, sendoa, nahiz eta Joxean kaletarragoa izan. Herriarekiko kezka asko zituzten; giro horretan historia asko entzuten dituzu eta kontzientzia hartzen zoaz». Bere ustez, Lasak eta Zabalak, oso gazte izan arren, ETAn sartzea erabakitzean «garbi zuten nora zihoazen».